

ประกาศกรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว
เรื่อง การรับฟังความคิดเห็นร่างพระราชบัญญัติการรับรองอัตลักษณ์ทางเพศสภาพ พ.ศ.

ด้วยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๗๗ วรรคสอง ประกอบกับพระราชบัญญัติหลักเกณฑ์การจัดทำร่างกฎหมายและการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย พ.ศ. ๒๕๖๒ มาตรา ๕ วรรคสาม กำหนดให้ก่อนการตรากฎหมายทุกฉบับ หน่วยงานของรัฐพึงจัดให้มีการรับฟังความคิดเห็นของผู้ที่เกี่ยวข้องและวิเคราะห์ผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากกฎหมายอย่างรอบด้าน และเป็นระบบ รวมทั้งเปิดเผยผลการรับฟังความคิดเห็นและการวิเคราะห์นั้นแก่ประชาชน และนำผลนั้นมาประกอบการพิจารณาในกระบวนการตรากฎหมายทุกขั้นตอน นอกจากนี้พระราชบัญญัติหลักเกณฑ์การจัดทำร่างกฎหมายและการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย พ.ศ. ๒๕๖๒ มาตรา ๑๓ กำหนดให้ หน่วยงานของรัฐดำเนินการรับฟังความคิดเห็นผ่านระบบกลางและจะใช้วิธีการอย่างหนึ่งหรือหลายวิธี ด้วยก็ได้ และข้อ ๔ ของคำแนะนำของคณะกรรมการพัฒนากฎหมาย เรื่อง การรับฟังความคิดเห็นของผู้เกี่ยวข้องประกอบการจัดทำร่างกฎหมาย และที่แก้ไขเพิ่มเติม กำหนดให้ควรมีระยะเวลาเพียงพอในการรับฟังความคิดเห็น เพื่อให้ผู้ที่เกี่ยวข้องศึกษาข้อมูล คิดวิเคราะห์ ตรึกตรอง และร่วมแสดงความคิดเห็นได้ โดยแยกเป็นการรับฟังความคิดเห็นตั้งแต่ในชั้นเสนอหลักการ และการรับฟังความคิดเห็นภายหลังจากที่มีร่างกฎหมายแล้ว ผ่านระบบเทคโนโลยีสารสนเทศควรมีระยะเวลาไม่น้อยกว่าสามสัปดาห์ เว้นแต่มีเหตุผลความจำเป็นอันควรระบุเหตุผลและประกาศให้ทราบเป็นการทั่วไปด้วย

ดังนั้น เพื่อให้เป็นไปตามขั้นตอนของกฎหมายดังกล่าว กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัวจึงประกาศการรับฟังความคิดเห็นของผู้ที่เกี่ยวข้องกับร่างพระราชบัญญัติการรับรองอัตลักษณ์ทางเพศสภาพ พ.ศ. ได้แก่ ๑. ประชาชนทั่วไป ๒. เจ้าหน้าที่ของรัฐผู้บังคับใช้กฎหมาย ๓. ผู้เชี่ยวชาญ นักกฎหมาย นักวิชาการ ๔. หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชนและภาคประชาสังคม สามารถแสดงความคิดเห็นผ่านระบบกลางทางกฎหมาย <https://www.law.go.th> หรือผ่านระบบเทคโนโลยีสารสนเทศกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ <https://www.m-society.go.th> หรือผ่านระบบเทคโนโลยีสารสนเทศกรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว <https://www.dwf.go.th> ระหว่างวันที่ ๑๑ สิงหาคม ถึงวันที่ ๙ กันยายน พ.ศ. ๒๕๖๔ เพื่อกรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว จะได้รวบรวมความคิดเห็นเกี่ยวกับร่างพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวประกอบการวิเคราะห์ผลกระทบและการจัดทำร่างกฎหมายต่อไป

ประกาศ ณ วันที่ ๒๗ เดือน กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๖๔

(นางจตุพร โรจนพานิช)

อธิบดีกรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว

ข้อมูลประกอบการรับฟังความคิดเห็น
ร่างพระราชบัญญัติการรับรองอัตลักษณ์ทางเพศสภาพ พ.ศ.

1. สภาพปัญหาและสาเหตุของปัญหา

ถึงแม้ประเทศไทยจะมี รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักร พุทธศักราช 2560 (มาตรา 27) ที่ให้การรับรองว่า “บุคคลย่อมเสมอกันในทางกฎหมาย มีสิทธิ และเสรีภาพ และได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน อีกทั้งการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคลด้วยเหตุแห่งเพศจะกระทำมิได้” และมีพระราชบัญญัติ ความเท่าเทียมระหว่างเพศ พ.ศ. 2558 ที่ตราขึ้นเพื่อให้การรับรองสิทธิ สวัสดิภาพ และคุ้มครองมิให้เกิด การเลือกปฏิบัติด้วยเหตุแห่งเพศ หรือจัดทำพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ 24) พ.ศ. 2567 แต่ยังคงพบว่าผู้มีความหลากหลายทางเพศถูกเลือกปฏิบัติในหลายด้าน ประกอบกับ รายงานด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศไทย เสนอให้หน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องควรให้ความสำคัญ กับการสร้างความเข้าใจและความตระหนักเกี่ยวกับความเท่าเทียมระหว่างเพศโดยจัดอคติเกี่ยวกับบทบาท หญิงชายในสังคมและอคติต่อบุคคลหลากหลายทางเพศ เพื่อลดการเลือกปฏิบัติด้วยเหตุแห่งเพศ นอกจากนี้ จากคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ ที่ 20/2564 ลงวันที่ 17 พฤศจิกายน พุทธศักราช 2564 วินิจฉัยว่า “ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1448 ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 25 มาตรา 26 และมาตรา 27 วรรคหนึ่ง วรรคสอง และวรรคสาม” โดยศาลรัฐธรรมนูญมีข้อสังเกตว่า รัฐสภา คณะรัฐมนตรี และ หน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องสมควรดำเนินการตรากฎหมายเพื่อรับรองสิทธิและหน้าที่ของบุคคลผู้มีความหลากหลาย ทางเพศต่อไป

จึงควรจะมี (ร่าง) พระราชบัญญัติการรับรองอัตลักษณ์ทางเพศสภาพ พ.ศ. เพื่อรับรองสิทธิและ หน้าที่ของผู้มีความหลากหลายทางเพศ และสนับสนุนการบังคับใช้พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติม ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ 24) พ.ศ. 2567 ให้เกิดประโยชน์สูงสุด

2. หลักการและเหตุผล

โดยที่ปัจจุบันการรับรองสถานภาพทางกฎหมายของบุคคลในประเทศไทย ตั้งอยู่บนพื้นฐานของระบบ สองเพศที่จำแนกออกเป็นเพียงเพศชายและเพศหญิง จึงทำให้บุคคลที่มีอัตลักษณ์ทางเพศสภาพ การแสดงออก ทางเพศสภาพ และคุณลักษณะทางเพศ ที่ไม่สอดคล้องกับบรรทัดฐานของสังคมไม่อาจได้รับการรับรองเพศ สภาพตามเจตจำนงของตนเองได้ ก่อปรกับการขาดบทบัญญัติของกฎหมายในเรื่องดังกล่าวทำให้กลุ่มบุคคล ที่มีความหลากหลายทางเพศ อาทิ บุคคลข้ามเพศ บุคคลอินเตอร์เซ็กส์ รวมถึงบุคคลที่นิยามตนไม่อยู่ในระบบ

สองเพศ ยังคงถูกเลือกปฏิบัติจากรัฐและสังคมอย่างต่อเนื่อง จึงสมควรให้มีกฎหมายว่าด้วยการรับรองอัตลักษณ์ทางเพศสภาพ เพื่อรับรองสิทธิในการกำหนดเพศสภาพของบุคคล รวมถึงกำหนดหลักเกณฑ์และผลทางกฎหมายของการรับรองอัตลักษณ์ทางเพศสภาพ ตามลักษณะเฉพาะของบุคคล ตลอดจนมาตรการและกลไกป้องกันการเลือกปฏิบัติต่อบุคคลเพราะเหตุแห่งเพศสภาพ และบทลงโทษหากมีการฝ่าฝืนบทบัญญัติของกฎหมายฉบับนี้ ทั้งนี้ เพื่อให้การรับรองอัตลักษณ์ทางเพศสภาพของบุคคลเป็นไปโดยสอดคล้องกับเจตจำนงของบุคคลนั้น อันเป็นการยกระดับความคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในประเทศไทยให้สอดคล้องกับมาตรฐานการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในระดับสากล จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้

3. ประเด็นสำคัญของร่างกฎหมายที่นำมารับฟังความคิดเห็น

3.1 โครงสร้างร่างพระราชบัญญัติการรับรองอัตลักษณ์ทางเพศสภาพ พ.ศ. ประกอบด้วย

24 มาตรา 7 หมวด 1 บทเฉพาะกาล ดังต่อไปนี้

หมวด 1 สิทธิในการกำหนดเจตจำนงทางเพศสภาพ

หมวด 2 การรับรองอัตลักษณ์ทางเพศสภาพ

หมวด 3 การรับรองอัตลักษณ์ทางเพศสภาพของบุคคลอินเตอร์เซ็กส์

หมวด 4 สิทธิในการพัฒนาตนเองอย่างอิสระเพื่อให้สอดคล้องกับอัตลักษณ์ทางเพศสภาพของตน

หมวด 5 สิทธิและหน้าที่ของบุคคลที่ได้รับการรับรองอัตลักษณ์ทางเพศสภาพ

หมวด 6 มาตรการและกลไกป้องกันการเลือกปฏิบัติ

หมวด 7 บทกำหนดโทษ

บทเฉพาะกาล

3.2 สรุปสาระสำคัญของร่างพระราชบัญญัติการรับรองอัตลักษณ์ทางเพศสภาพ พ.ศ.

คำนิยาม มาตรา 3

“เพศสภาพ” หมายความว่า เพศทางสังคมที่กำหนดโดยเจตจำนงของบุคคลซึ่งอาจไม่สอดคล้องกับคุณลักษณะทางเพศก็ได้

“อัตลักษณ์ทางเพศสภาพ” หมายความว่า การกำหนดเพศสภาพตามความรู้สึกภายในของบุคคลในการเป็นหญิงหรือเป็นชาย หรือเพศสภาพอื่น โดยอาจไม่สอดคล้องกับคุณลักษณะทางเพศก็ได้

“คุณลักษณะทางเพศ” หมายความว่า ลักษณะทางกายภาพและทางชีวภาพที่เกี่ยวข้องกับเพศสรีระ เช่น อวัยวะเพศ กายวิภาคศาสตร์ทางเพศ และระบบสืบพันธุ์ โครโมโซม ฮอร์โมน หรือลักษณะร่องในทางกายภาพที่ปรากฏขึ้นในช่วงวัยเจริญพันธุ์

“บุคคลอินเตอร์เซ็กส์” หมายความว่า ผู้ที่มีคุณลักษณะทางเพศที่ไม่สามารถระบุได้อย่างชัดเจนว่าเป็นหญิงหรือเป็นชาย ซึ่งอาจมีลักษณะที่เข้าข่ายทั้งหญิงและชาย หรือไม่เข้าข่ายทั้งหญิงหรือชาย โดยปรากฏทางกายภาพ เช่น อวัยวะเพศ ไปจนถึงลักษณะทางชีวภาพซึ่งสามารถตรวจพบได้ด้วยกระบวนการทางการแพทย์ เช่น โครโมโซมหรือฮอร์โมน ทั้งนี้ อาจปรากฏตั้งแต่แรกเกิดหรือในภายหลังก็ได้

“บุคคลที่ไม่นิยามตนในระบบทวิเพศ” หมายความว่า บุคคลที่กำหนดอัตลักษณ์ทางเพศสภาพของตนเองซึ่งมิใช่เพศชายและเพศหญิง

“นายทะเบียน” หมายความว่า นายทะเบียนตามกฎหมายว่าด้วยการทะเบียนราษฎร

หมวด 1 สิทธิในการกำหนดเจตจำนงทางเพศสภาพ (มาตรา 5 - 6)

บุคคลมีสิทธิในการกำหนดเจตจำนงทางเพศสภาพ (1) สิทธิที่จะได้รับการรับรองอัตลักษณ์ทางเพศสภาพ (2) สิทธิในการพัฒนาตนเองอย่างอิสระเพื่อให้สอดคล้องกับอัตลักษณ์ทางเพศสภาพของตน (3) สิทธิในการได้รับการปฏิบัติอย่างสอดคล้องกับเพศสภาพของตนเอง และ (4) สิทธิในชีวิตและร่างกายของตนรวมถึงอิสระในการกำหนดคุณลักษณะทางเพศ นอกจากนี้ ต้องไม่ถูกบังคับให้เข้าสู่กระบวนการรักษาทางการแพทย์ไม่ว่าจะด้วยวิธีการผ่าตัดเปลี่ยนเพศทั้งหมดหรือบางส่วน การรักษาด้วยวิธีการใช้ฮอร์โมน การรักษาด้วยวิธีการทางจิตวิทยา หรือทางการแพทย์อื่นใด

หมวด 2 การรับรองอัตลักษณ์ทางเพศสภาพ (มาตรา 7 – 10)

การรับรองอัตลักษณ์ทางเพศสภาพตามกฎหมายนี้ต้องมีเอกสารรับรองความพร้อมที่จะดำรงชีวิตต่อไปในอัตลักษณ์ทางเพศสภาพที่จะขอรับรองต่อนายทะเบียน โดยบุคคลที่มีอายุครบ 18 ปีบริบูรณ์มีสิทธิในการยื่นคำขอเพื่อรับรองอัตลักษณ์ทางเพศสภาพ ในกรณีที่มิใช่อายุต่ำกว่า 18 ปีบริบูรณ์จะต้องได้รับความยินยอมจากผู้แทนโดยชอบธรรมด้วย หากบุคคลมีความประสงค์จะขอรับรองอัตลักษณ์ทางเพศสภาพใหม่ให้ยื่นคำร้องต่อศาลเยาวชนและครอบครัว เพื่อให้ศาลมีคำสั่งอนุญาตให้ยื่นคำขอต่อนายทะเบียน เพื่อขอรับรองอัตลักษณ์ทางเพศสภาพใหม่ได้

หมวด 3 การรับรองอัตลักษณ์ทางเพศสภาพของบุคคลอินเตอร์เซ็กส์ (มาตรา 11 – 13)

บุคคลอินเตอร์เซ็กส์ถูกจำกัดสิทธิเสรีภาพและการเลือกปฏิบัติ จึงมีความจำเป็นต้องมีบทบัญญัติเฉพาะในการคุ้มครองบุคคลอินเตอร์เซ็กส์ โดยสามารถระบุเพศในสูติบัตรว่าเป็น “อินเตอร์เซ็กส์” ได้ และให้ถือว่าเป็น “บุคคลที่ไม่นิยามตนในระบบทวิเพศ” จนกว่าเจ้าตัวจะแจ้งเปลี่ยนแปลงตามความสมัครใจ นอกจากนี้ ห้ามผ่าตัดหรือแทรกแซงทางเพศจนกว่าบุคคลนั้นจะให้ความยินยอมด้วยตนเอง เว้นแต่จำเป็นเร่งด่วนเพื่อรักษาชีวิตหรือสุขภาพร้ายแรง กรณีผู้ที่อายุต่ำกว่า 18 ปีบริบูรณ์ การผ่าตัดต้องได้รับความยินยอม “ร่วมกัน” ระหว่างเจ้าตัวและผู้แทนโดยชอบธรรม หากผู้แทนฯ ไม่ยินยอม หรือไม่มีผู้แทนฯ

ให้นักงานอัยการร้องขอต่อ "ศาลเยาวชนและครอบครัว" เพื่อวินิจฉัยชี้ขาดโดยยึดประโยชน์สูงสุดของเด็กเป็นสำคัญ โดยการฝ่าฝืนนั้นต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่ “แพทยสภา” กำหนด

หมวด 4 สิทธิในการพัฒนาตนเองอย่างอิสระเพื่อให้สอดคล้องกับอัตลักษณ์ทางเพศสภาพของตนเอง (มาตรา 14)

เพื่อให้บุคคลผู้มีความหลากหลายทางเพศสามารถพัฒนาตนเองให้สอดคล้องกับอัตลักษณ์ทางเพศสภาพของตนเอง บุคคลดังกล่าวจึงควรมีสิทธิได้รับการทางการแพทย์เพื่อยืนยันเพศสภาพและสุขภาวะทางเพศ โดยใช้สิทธิตามสวัสดิการรักษายาบาลตามสิทธิที่ตนมี

หมวด 5 สิทธิและหน้าที่ของบุคคลที่ได้รับการรับรองอัตลักษณ์ทางเพศสภาพ (มาตรา 15 – 21)

กฎหมายนี้ได้กำหนดสิทธิและหน้าที่ของบุคคลที่ได้รับการรับรองอัตลักษณ์ทางเพศสภาพ โดยกำหนดหลักการทั่วไปให้สิทธิและหน้าที่ของบุคคลที่ได้รับการรับรองอัตลักษณ์ทางเพศสภาพเป็นไปตามเพศสภาพที่ได้รับการรับรอง ซึ่งทำให้สิทธิและหน้าที่ทั้งหมดของบุคคลดังกล่าวในระบบกฎหมายต้องยึดถือเพศสภาพที่ได้รับการรับรอง อย่างไรก็ตาม จำเป็นต้องกำหนดข้อยกเว้นในบางกรณีที่มีความสัมพันธ์ทางกฎหมายก่อนมีการรับรองอัตลักษณ์ทางเพศสภาพเพื่อให้เกิดความชัดเจน ไม่ว่าจะเป็นสถานะและความสัมพันธ์ระหว่างบิดา มารดาและบุตร ความสัมพันธ์ระหว่างคู่สมรส และสิทธิและหน้าที่ในฐานะผู้รับพินัยกรรม นอกจากนี้ยังได้มีการรับรองสิทธิของบุคคลที่ได้รับการรับรองอัตลักษณ์ทางเพศสภาพหลายประการ ไม่ว่าจะเป็นสิทธิในการแก้ไขข้อมูล สิทธิในการขอเอกสารที่ระบุอัตลักษณ์ทางเพศสภาพที่สอดคล้องกับคุณลักษณะทางเพศและกรณีต้องใช้เครื่องหมายระบุเพศ สิทธิใช้คำนำหน้านามที่สอดคล้องกับอัตลักษณ์ทางเพศสภาพ สิทธิในการได้รับการรักษาสุขภาพตามคุณลักษณะทางเพศ สิทธิในการลาเพื่อเข้าสู่กระบวนการใช้วิธีทางการแพทย์เพื่อยืนยันเพศสภาพ

หมวด 6 มาตรการและกลไกป้องกันการเลือกปฏิบัติ (มาตรา 22)

เนื่องจากบุคคลที่มีอัตลักษณ์ทางเพศสภาพแตกต่างจากบรรทัดฐานของสังคมยังคงถูกจำกัดสิทธิเสรีภาพ และถูกเลือกปฏิบัติ จึงมีความจำเป็นต้องกำหนดมาตรการและกลไกป้องกันการเลือกปฏิบัติไว้ด้วย อย่างไรก็ตาม ในบางกรณีอาจมีความจำเป็นต้องปฏิบัติที่แตกต่างเพราะเหตุแห่งเพศสภาพ เพื่อขจัดอุปสรรคหรือส่งเสริมให้บุคคลที่ได้รับการรับรองอัตลักษณ์ทางเพศสภาพสามารถใช้สิทธิและเสรีภาพได้เช่นเดียวกับบุคคลอื่น หรือเพื่อคุ้มครองสวัสดิภาพและความปลอดภัย หรือเพื่อให้เกิดความเป็นธรรมและเหมาะสมกับความแตกต่างด้านคุณลักษณะทางเพศ หรือมีเหตุผลอันชอบธรรมอื่น จึงต้องกำหนดข้อยกเว้นการเลือกปฏิบัติเอาไว้ด้วย

หมวด 7 บทกำหนดโทษ (มาตรา 23)

ในกรณีฝ่าฝืนทำการฝ่าตัดเพื่อกำหนดคุณลักษณะทางเพศและหรือใช้กระบวนการฝ่าตัดในการแทรกแซงคุณลักษณะทางเพศของบุคคลอินเตอร์เซ็กซ์ โดยไม่ได้รับความยินยอมจากบุคคลนั้นและผู้แทนโดยชอบธรรม โดยมีการกำหนดโทษทางอาญาในลักษณะความผิดที่มีองค์ประกอบใกล้เคียงกับความผิดฐานทำร้ายร่างกายเป็นเหตุให้ได้รับอันตรายสาหัส

บทเฉพาะกาล (มาตรา 24)

กำหนดให้หน่วยงานของรัฐที่รับผิดชอบการประเมินผลสัมฤทธิ์ตามกฎหมายว่าด้วยหลักเกณฑ์การจัดทำร่างกฎหมายและการประเมินผลสัมฤทธิ์ ของกฎหมาย ดำเนินการทบทวนกฎหมายในความรับผิดชอบที่กำหนดสิทธิ หน้าที่ และสถานะทางกฎหมาย หรือเรื่องอื่นใดที่เกี่ยวข้องกับเพศเพื่อรองรับสิทธิ หน้าที่ สถานะทางกฎหมายหรือเรื่องอื่นใดที่เกี่ยวข้องกับการรับรองอัตลักษณ์ทางเพศสภาพตามพระราชบัญญัตินี้ และเสนอผลการทบทวนพร้อมทั้งร่างกฎหมายในกรณีที่มีการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายต่อคณะรัฐมนตรีภายในหนึ่งร้อยแปดสิบวัน นับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ หากไม่สามารถดำเนินการได้ให้รายงานเหตุผลที่ไม่อาจดำเนินการได้ต่อคณะรัฐมนตรีเพื่อทราบ

4. ผู้เกี่ยวข้อง

- ประชาชนทั่วไป
- เจ้าหน้าที่ของรัฐผู้บังคับใช้กฎหมาย
- ผู้เชี่ยวชาญ/นักกฎหมาย/นักวิชาการ
- หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม

5. วิเคราะห์ผลกระทบและความคุ้มค่า

5.1 บุคคลผู้ได้รับผลกระทบจากการบังคับใช้กฎหมาย

- ประชาชนทั่วไป
- เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้อง
- ผู้เชี่ยวชาญ/นักกฎหมาย/นักวิชาการ
- หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม

5.2 ผลกระทบที่เกิดขึ้น

- (1) ผลกระทบต่อเศรษฐกิจ

บุคคลผู้ที่มีความหลากหลายทางเพศตกอยู่ในสถานะเป็นกลุ่มเปราะบางที่เสี่ยงต่อความยากจน จากรายงาน Sexuality and Poverty Synthesis Report โดยสถาบัน Institute of Development Studies ซึ่งศึกษาข้อมูลทั้งในสหรัฐอเมริกา แคนาดา และสหภาพยุโรป พบว่าบุคคลผู้มีความหลากหลายทางเพศ เป็นกลุ่มคนที่ต้องเผชิญกับความยากจน ความไม่มั่นคงทางอาหาร และการตกงานสูง สิ่งเหล่านี้เป็นผลมาจากการถูกเลือกปฏิบัติทางสังคมกลายเป็นปัจจัยกระตุ้นหลักให้คนกลุ่มนี้มีโอกาสที่ต้องเผชิญความยากจนสูงกว่าเมื่อเทียบกับประชากรทั่วไป ทั้งนี้ แม้ข้อมูลดังกล่าวจะไม่ใช่สถานการณ์ของประเทศไทย แต่ก็คงสามารถใช้อนุมานสถานการณ์ความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจที่กลุ่มคนหลากหลายทางเพศในประเทศไทยต้องประสบอยู่ได้พอสมควร นอกจากนี้ จากการสำรวจโดยธนาคารโลกในปี พ.ศ. 2559 พบว่ากลุ่มคนหลากหลายทางเพศในประเทศไทยยังต้องเผชิญกับการถูกเลือกปฏิบัติในรูปแบบต่าง ๆ โดยเฉพาะกลุ่มบุคคลข้ามเพศ ที่มักจะถูกปฏิเสธสิทธิในการเข้าถึงโอกาสในการทำงาน และถูกเลือกปฏิบัติในตลาดแรงงาน ไม่ว่าจะเป็นการคุกคามทางเพศ การไม่ได้รับการส่งเสริมความก้าวหน้าในตำแหน่งหน้าที่การงาน การห้ามแสดงออกว่าเป็นบุคคลผู้มีความหลากหลายทางเพศ การถูกกำหนดให้เข้าห้องน้ำตามเพศโดยกำเนิด รวมไปถึงอุปสรรคในการเข้าถึงบริการภาครัฐ การศึกษาอบรม และบริการสาธารณสุข ซึ่งสะท้อนถึงความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงสิทธิและโอกาสที่แตกต่างจากชายหญิงทั่วไป ทั้งนี้ ปัญหาดังกล่าวมักจะเกิดขึ้นจากการที่บุคคลข้ามเพศมีค่าน้ำหนักนามไม่ตรงกับ การแสดงออกทางเพศสภาพของตน ซึ่งเป็นปัญหาที่ร่างพระราชบัญญัติการรับรองเพศ พ.ศ. มุ่งที่จะเข้าไปแก้ไข โดยเปิดโอกาสให้กลุ่มบุคคลผู้มีความหลากหลายทางเพศ โดยเฉพาะบุคคลข้ามเพศ สามารถกำหนดเจตจำนงทางเพศสภาพของตนให้แตกต่างจากเพศโดยกำเนิด และสามารถเลือกใช้ค่าน้ำหนักนามของตนให้สอดคล้องกับอัตลักษณ์ทางเพศสภาพได้ อันจะทำให้บุคคลผู้มีความหลากหลายทางเพศสามารถเข้าถึงสิทธิทั้งหลายที่กล่าวถึงข้างต้นได้มากยิ่งขึ้น ร่างกฎหมายนี้จึงเข้ามาแก้ไขปัญหาการเข้าถึงสิทธิ โดยเฉพาะในการเข้าถึงโอกาสในการทำงาน และส่งผลให้บุคคลผู้มีความหลากหลายทางเพศมีโอกาสในการมีส่วนร่วมในทางเศรษฐกิจ และลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจอันเนื่องมาจากการมีเพศสภาพแตกต่างจากเพศโดยกำเนิดได้มากยิ่งขึ้น

นอกจากนี้ ร่างกฎหมายฉบับนี้ยังได้กำหนดให้สิทธิในการลาเพื่อเข้าสู่กระบวนการใช้วิธีทางการแพทย์เพื่อยืนยันเพศสภาพ ทำให้บุคคลผู้มีความหลากหลายทางเพศ โดยเฉพาะบุคคลข้ามเพศ รวมถึงบุคคลอินเตอร์เซกส์สามารถใช้สิทธิลาเพื่อผ่าตัดเปลี่ยนเพศ หรือเข้ารับฮอร์โมนเพื่อยืนยันเพศสภาพ ซึ่งจะส่งผลให้หน่วยงานภาครัฐ หรือผู้ประกอบการภาคเอกชนต้องปฏิบัติตามสิทธิในการลาดังกล่าว และทำให้ต้องปรับวิธีการบริหารทรัพยากรบุคคลเพื่อไม่กระทบต่อการจัดทำบริการสาธารณะของรัฐ หรือการประกอบธุรกิจของเอกชน

(2) ผลกระทบต่อสังคม

ปัญหาการเลือกปฏิบัติเพราะเหตุแห่งเพศ ซึ่งบุคคลผู้มีความหลากหลายเพศเป็นกลุ่มที่ประสบกับปัญหาดังกล่าวมากที่สุดนั้น เป็นปัญหาสำคัญในการอยู่ร่วมกันสังคม กฎหมายอาจจะเป็นกลไกหนึ่งในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว แต่สิ่งที่สำคัญและยากยิ่งกว่าก็คือการสร้างความรู้และเข้าใจเกี่ยวกับความหลากหลายทางเพศที่ต้องให้แก่ทุกคนในสังคม ร่างกฎหมายการรับรองอัตลักษณ์ทางเพศสภาพฉบับนี้ได้เน้นย้ำและยืนยันหลักการห้ามเลือกปฏิบัติเพราะเหตุแห่งเพศ โดยกำหนด “ห้ามมิให้หน่วยงานของรัฐและเอกชนกำหนดหลักเกณฑ์ กฎระเบียบ หรือวิธีปฏิบัติใด ๆ ที่มีผลต่อการจำกัดหรือควบคุมการใช้สิทธิในอัตลักษณ์ทางเพศสภาพของบุคคล ตลอดจนการตีความและการบังคับใช้หลักเกณฑ์ใดๆ จะต้องเป็นไปโดยความเคารพต่ออัตลักษณ์ทางเพศสภาพ การแสดงออกทางเพศ และคุณลักษณะทางเพศของบุคคล” และเนื่องจากหลักการสำคัญของร่างกฎหมายฉบับนี้คือการยืนยันหลักการกำหนดเจตจำนงในอัตลักษณ์ทางเพศสภาพ ทำให้การรับรองอัตลักษณ์ทางเพศสภาพตามกฎหมายฉบับนี้ไม่ได้กำหนดเงื่อนไขใด ๆ ไม่ว่าจะเป็นการผ่าตัดแปลงเพศ การทำหมัน การหย่า แต่อย่างใด อาศัยเพียงการแสดงเจตจำนงของบุคคลก็เพียงพอที่จะได้รับการรับรองอัตลักษณ์ทางเพศสภาพ อันจะทำให้เกิดผลในทางข้อเท็จจริงได้ว่าหญิงข้ามเพศซึ่งได้รับการรับรองอัตลักษณ์ทางเพศสภาพเป็นหญิง มีการแสดงออกทางเพศสภาพเป็นหญิง แต่ยังคงมีคุณลักษณะทางเพศเป็นชาย เพศสภาพที่ได้รับการรับรองโดยกฎหมายซึ่งจะปรากฏในเอกสารสำคัญทั้งหลายจึงอาจจะไม่ตรงกับคุณลักษณะทางเพศได้ กรณีดังกล่าวนี้ทำให้การสร้างความรู้และความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับความหลากหลายทางเพศให้แก่สังคมมีความจำเป็นมากยิ่งขึ้น

การที่ผลในทางข้อเท็จจริงของร่างกฎหมายการรับรองอัตลักษณ์ทางเพศสภาพที่เพศสภาพได้รับการรับรองโดยกฎหมายซึ่งจะปรากฏในเอกสารสำคัญทั้งหลายจึงอาจจะไม่ตรงกับคุณลักษณะทางเพศได้ อาจจะส่งผลกระทบต่อการใช้ชีวิตร่วมกันของคนในสังคมในหลายด้าน เช่น การใช้ห้องน้ำสาธารณะ ซึ่งหากพิจารณาในทางกฎหมาย หญิงข้ามเพศซึ่งได้รับการรับรองอัตลักษณ์ทางเพศสภาพเป็นหญิงย่อมมีสิทธิและหน้าที่ตามกฎหมายในฐานะหญิงซึ่งควรที่จะมีสิทธิในการใช้ห้องน้ำหญิง แต่หากเธอยังคงมีคุณลักษณะทางเพศเป็นชาย ก็อาจสร้างความไม่สบายใจให้กับหญิงอื่นที่ใช้พื้นที่สาธารณะดังกล่าวร่วมกัน หรือในการแข่งขันกีฬาที่มีการแบ่งประเภทชายและหญิง หากหญิงข้ามเพศซึ่งได้รับการรับรองอัตลักษณ์ทางเพศสภาพเป็นหญิง มีการแสดงออกทางเพศสภาพเป็นหญิง แต่ยังคงมีคุณลักษณะทางเพศเป็นชาย ประสงค์ที่จะเข้าร่วมการแข่งขันกีฬาดังกล่าว จะสามารถเข้าร่วมในประเภทชายหรือหญิง นอกจากนี้ในส่วนของภาครัฐก็มีความกังวลกับปัญหาในการจัดการการอยู่ร่วมกันดังกล่าว เช่น หากมีกรณีหญิงข้ามเพศซึ่งได้รับการรับรองอัตลักษณ์ทางเพศสภาพ

เป็นหญิง มีการแสดงออกทางเพศสภาพเป็นหญิง แต่ยังคงมีคุณลักษณะทางเพศเป็นชาย ต้องโทษจำคุกตามคำพิพากษา กรมราชทัณฑ์จะจัดการกับกรณีดังกล่าวอย่างไร

กรณีที่กำลังมานี้เป็นเรื่องที่ค่อนข้างละเอียดอ่อนเป็นอย่างยิ่งในการจัดการ เช่น ในกรณีห้องน้ำสาธารณะ หากกำหนดให้หญิงข้ามเพศซึ่งได้รับการรับรองอัตลักษณ์ทางเพศสภาพเป็นหญิง แต่ยังคงมีคุณลักษณะทางเพศเป็นชาย เข้าห้องน้ำชายตามคุณลักษณะตามเพศก็อาจจะขัดแย้งกับสิทธิและหน้าที่ที่กฎหมายได้รับรองอัตลักษณ์ทางเพศเป็นหญิงให้กับเธอ แต่หากกำหนดให้เข้าห้องน้ำหญิงก็อาจสร้างความไม่สบายใจให้กับผู้อื่นที่ใช้ห้องน้ำร่วมกัน แม้หากจะกำหนดห้องน้ำเฉพาะสำหรับหญิงข้ามเพศก็ไม่สามารถแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้ เพราะอาจมองได้ว่าเป็นการปฏิบัติกับเธอแตกต่างจากหญิงอื่นหรือหากกำหนดให้มีห้องน้ำสาธารณะสำหรับทุกเพศสภาพก็อาจแก้ปัญหาได้ในระดับหนึ่ง แต่ก็ยังคงความไม่สบายใจสำหรับบุคคลบางกลุ่มอยู่นั่นเอง

นอกจากนี้ การที่ร่างกฎหมายการรับรองอัตลักษณ์ทางเพศสภาพไม่ได้กำหนดให้บุคคลที่ประสงค์จะรับรองอัตลักษณ์ทางเพศสภาพต้องทำการหย่าหากมีคู่สมรสอยู่ และการรับรองอัตลักษณ์ทางเพศสภาพไม่กระทบกระเทือนต่อสถานะและความสัมพันธ์ระหว่างบิดา มารดา และบุตร และสถานะคู่สมรสแต่อย่างใด ทำให้อาจเกิดกรณีที่ชายข้ามเพศซึ่งได้รับการรับรองอัตลักษณ์ทางเพศสภาพเป็นชาย ยังคงมีสถานะเป็นมารดาของเด็ก และเป็นภรรยาของชาย หรือหญิงข้ามเพศซึ่งได้รับการรับรองอัตลักษณ์ทางเพศสภาพเป็นหญิงยังคงมีสถานะเป็นบิดาของเด็ก และเป็นสามีของหญิง ซึ่งเป็นเรื่องที่ละเอียดอ่อนเป็นอย่างยิ่งและขัดแย้งกับความรับรู้และเข้าใจของสังคม

จากที่กล่าวมาข้างต้น ประเด็นการอยู่ร่วมกันในสังคมบนพื้นฐานความหลากหลายทางเพศมีความสำคัญเป็นอย่างมาก และทำให้การสร้างความรู้และความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับความหลากหลายทางเพศให้กับสังคมยังมีความจำเป็นเป็นอย่างยิ่ง กฎหมายการรับรองอัตลักษณ์ทางเพศสภาพจะประสบความสำเร็จได้ตามเจตนารมณ์ของกฎหมายในการรับรองสิทธิในการกำหนดเจตจำนงในอัตลักษณ์ทางเพศสภาพ จึงขึ้นอยู่กับพื้นฐานความเข้าใจความหลากหลายทางเพศของผู้คนในสังคมด้วย

(3) ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมหรือสุขภาพ

จากงานวิจัยของธนาคารระหว่างประเทศเพื่อการบูรณะและพัฒนาได้แสดงให้เห็นว่าบุคคลผู้มีความหลากหลายเพศถูกเลือกปฏิบัติในการเข้าถึงบริการสุขภาพ บุคคลผู้มีความหลากหลายเพศไม่ได้รับบริการสุขภาพที่ต้องการ และไม่ได้รับการรักษาที่เฉพาะทาง โดยบุคคลข้ามเพศเป็นกลุ่มที่ได้รับผลกระทบในกรณีดังกล่าวมากที่สุด โดยเฉพาะอุปสรรคในการพิสูจน์ตัวตนเนื่องจากเพศที่ระบุในเอกสารยืนยันตัวตนไม่ตรงกับการแสดงออกทางเพศสภาพ อย่างไรก็ตาม องค์การอนามัยโลกได้จัดทำบัญชีจำแนกทางสถิติ

ระหว่างประเทศของโรคและปัญหาสุขภาพที่เกี่ยวข้องครั้งที่ 11 (ICD-11) โดยถอดเรื่องความผิดปกติ ด้านอัตลักษณ์ทางเพศออกจากการเป็นโรคหรือความเจ็บป่วยทางจิตโดยการใช้คำว่า “ภาวะของการมีเพศสภาพ ไม่สอดคล้องกับเพศตามกำเนิดในวัยรุ่นและวัยเจริญพันธุ์ (Gender Incongruence of Adolescence and Adulthood (GIAA))” ภายใต้หมวดใหม่ที่ตั้งชื่อว่า “เงื่อนไขที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพทางเพศ (Conditions Related to Sexual Health)” ใน ICD-11 แทนการใช้คำว่าความผิดปกติด้านอัตลักษณ์ทางเพศ (GID) ซึ่งการระบุเช่นนี้ ส่งผลทำให้บุคคลข้ามเพศและบุคคลอินเตอร์เซ็กสามารถเข้าถึงสิทธิด้านสุขภาพได้โดยไม่ต้องถูกตีตรา ว่าเป็นผู้มีความผิดปกติด้านอัตลักษณ์ทางเพศอีกต่อไป

ด้วยเหตุนี้ ร่างกฎหมายการรับรองอัตลักษณ์ทางเพศสภาพจึงได้รับรองสิทธิในการพัฒนาบุคคล อย่างอิสระและสอดคล้องกับอัตลักษณ์ทางเพศสภาพของตนเอง โดยการเข้าถึงและได้รับบริการด้านสุขภาพ ทางเพศ ทำให้บุคคลทุกคนมีสิทธิได้รับคำปรึกษาทางด้านจิตวิทยา และได้รับการสนับสนุนเกี่ยวกับการใช้วิธี ทางการแพทย์เพื่อยืนยันเพศสภาพโดยนักจิตวิทยาและผู้ให้บริการด้านสุขภาพอย่างเหมาะสม รวมถึง การวินิจฉัยตามความจำเป็น โดยการรับรองสิทธิดังกล่าวเป็นส่วนหนึ่งของหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า อันจะส่งผลให้บุคคลผู้มีความหลากหลายเพศสามารถเข้าถึงบริการสุขภาพได้ตามมาตรฐานและ ได้รับการสนับสนุนจากรัฐในฐานะหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ อย่างไรก็ตาม ในส่วนของรัฐก็ต้องมีการจัดการ ในแง่งบประมาณเพื่อให้สิทธิในหลักประกันสุขภาพแห่งชาติครอบคลุมบุคคลทุกกลุ่ม

ร่างกฎหมายการรับรองอัตลักษณ์ทางเพศสภาพจึงทำให้สิทธิหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ ครอบคลุมเงื่อนไขที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพทางเพศสำหรับภาวะของการมีเพศสภาพไม่สอดคล้องกับเพศโดยกำเนิด ในวัยรุ่นและวัยเจริญพันธุ์ซึ่งเป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างยิ่งสำหรับบุคคลข้ามเพศและบุคคลอินเตอร์เซ็กส์

นอกจากนี้ ร่างกฎหมายการรับรองอัตลักษณ์ทางเพศสภาพนี้ยังคุ้มครองบุคคลอินเตอร์เซ็กส์ โดยกำหนดห้ามมิให้ทำการผ่าตัดเพื่อกำหนดคุณลักษณะทางเพศและหรือใช้กระบวนการผ่าตัดในการแทรกแซง คุณลักษณะทางเพศของบุคคลที่เป็นอินเตอร์เซ็กส์จนกว่าเด็กนั้นจะแสดงความยินยอมได้ด้วยตนเอง ทำให้บุคคลอินเตอร์เซ็กส์สามารถกำหนดอัตลักษณ์ทางเพศสภาพของตนได้อย่างสอดคล้องกับเจตจำนงและ พัฒนาการทางร่างกายที่อาจจะเปลี่ยนแปลงไปจากตอนกำเนิด อย่างไรก็ตาม ร่างกฎหมายนี้ยังคงเปิดโอกาส ให้สามารถผ่าตัดเพื่อกำหนดคุณลักษณะทางเพศได้ในกรณีที่มีความจำเป็นอาจเป็นอันตรายต่อชีวิตหรือ เป็นอันตรายอย่างร้ายแรงต่อสุขภาพของบุคคลนั้นทำให้ในกรณีจำเป็นบุคคลอินเตอร์เซ็กส์ยังได้รับความคุ้มครอง ในแง่สุขภาพ มาตรการดังกล่าวนี้จะส่งผลให้บุคคลอินเตอร์เซ็กส์ได้รับการคุ้มครองทางสุขภาพ อย่างสอดคล้องกับเจตจำนงของตนเอง

(4) ผลกระทบต่อระบบเอกสารที่ระบุเพศและคำนำหน้านาม

ร่างกฎหมายการรับรองอัตลักษณ์ทางเพศสภาพได้กำหนดให้ บุคคลสามารถกำหนดอัตลักษณ์ทางเพศสภาพโดยการกำหนดเจตจำนงเพื่อระบุเพศสภาพ ไม่ว่าจะเป็นเพศสภาพชาย เพศสภาพหญิง หรือบุคคลที่ไม่นิยามตนในระบบทวิเพศ รวมถึงยังกำหนดให้บุคคลมีสิทธิใช้คำนำหน้านามที่สอดคล้องกับอัตลักษณ์ทางเพศสภาพของตน หรือจะไม่ระบุคำนำหน้านามก็ได้ ทำให้ส่งผลกระทบต่อระบบเอกสารทั้งในส่วนภาครัฐและเอกชนในการระบุเพศสภาพและคำนำหน้านามที่จะต้องปรับเปลี่ยนแก้ไขเพื่อให้สอดคล้องกับกฎหมายนี้

นอกจากนี้ ร่างกฎหมายนี้ยังกำหนดให้บุคคลที่เกิดมาเป็นอินเตอร์เซ็กส์ให้ระบุในสูติบัตรว่ามีคุณลักษณะทางเพศเป็นอินเตอร์เซ็กส์ ทำให้กฎหมายนี้เปลี่ยนแปลงระบบการระบุเพศไปจากเดิมอย่างสิ้นเชิง โดยต้องมีการแก้ไขรายละเอียดของสูติบัตรจากเดิมที่กำหนดให้ระบุเพศเฉพาะชายหรือหญิง เปลี่ยนเป็นการระบุคุณลักษณะทางเพศเป็นชาย หญิง หรืออินเตอร์เซ็กส์ และการระบุเพศเปลี่ยนเป็นการระบุ “เพศสภาพ” ส่งผลให้การระบุ “เพศ” ซึ่งยึดถือตามเพศกำหนดในสูติบัตรไม่มีอีกต่อไป และถูกแทนที่ด้วยคุณลักษณะทางเพศและเพศสภาพ

5.3 ประโยชน์ที่จะได้รับ

(1) ประโยชน์ด้านสิทธิและเสรีภาพของประชาชนและสังคม

ร่างพระราชบัญญัติการรับรองอัตลักษณ์ทางเพศสภาพ พ.ศ. สอดคล้องกับการรับรองและปกป้องคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน ตลอดจนหลักการไม่เลือกปฏิบัติตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ตามหลักการและเหตุผลของร่างพระราชบัญญัติการรับรองอัตลักษณ์ทางเพศสภาพ พ.ศ. โดยเพื่อรับรองสิทธิในการกำหนดเจตจำนงทางเพศสภาพของบุคคล รวมถึงกำหนดหลักเกณฑ์และผลทางกฎหมายของการรับรองอัตลักษณ์ทางเพศสภาพตามลักษณะเฉพาะของบุคคล ตลอดจนมาตรการและกลไกป้องกันการเลือกปฏิบัติต่อบุคคลเพราะเหตุแห่งเพศสภาพ และบทลงโทษหากมีการฝ่าฝืนบทบัญญัติของกฎหมายฉบับนี้ ทั้งนี้ เพื่อให้การรับรองอัตลักษณ์ทางเพศสภาพของบุคคลเป็นไปโดยสอดคล้องกับเจตจำนงของบุคคลนั้น อันเป็นการยกระดับความคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในประเทศไทยให้สอดคล้องกับมาตรฐานการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในระดับสากลได้อย่างแท้จริง

(2) ประโยชน์โดยรวมของประเทศชาติ

เนื่องจากสิทธิและเสรีภาพมีค่าบังคับในระดับรัฐธรรมนูญ การจัดทำร่างพระราชบัญญัติการรับรองอัตลักษณ์ทางเพศสภาพ พ.ศ. ซึ่งรับรอง “สิทธิในการกำหนดเจตจำนงทางเพศสภาพ” (หมวด 1 ทั้งหมด) จึงสอดคล้องกับรัฐธรรมนูญอันเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ

การกำหนดหลักการไม่เลือกปฏิบัติ (หมวด 6 มาตราการและกลไกป้องกันการเลือกปฏิบัติ ซึ่งมีมาตรา 22 เพียงมาตราเดียว) ตลอดจนข้อห้ามอื่นๆ (เช่น การห้ามมิให้ทำการผ่าตัดเพื่อกำหนดคุณลักษณะทางเพศและหรือใช้กระบวนการผ่าตัดในการแทรกแซงคุณลักษณะทางเพศของบุคคลอินเตอร์เซ็กส์ โดยไม่ได้รับความยินยอมจากบุคคลนั้น ตามมาตรา 13) สอดคล้องกับหลักการไม่เลือกปฏิบัติตามมาตรา 27 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 และพระราชบัญญัติความเท่าเทียมระหว่างเพศ พ.ศ. 2558 รวมถึงกฎหมายอื่นๆ ที่มีหลักการไม่เลือกปฏิบัติหรือมีหลักการไม่เลือกปฏิบัติเป็นพื้นฐาน

การจัดทำร่างพระราชบัญญัติการรับรองอัตลักษณ์ทางเพศสภาพ พ.ศ. สอดคล้องกับ ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561 -2580 (“ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี”) โดยเฉพาะอย่างยิ่งข้อ 4 ประเด็นยุทธศาสตร์ชาติ ด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม ข้อ 4.3.4 ส่งเสริมความเสมอภาคทางเพศและบทบาทของสตรีในการสร้างสรรค์สังคม และสอดคล้องกับแผนการปฏิรูปประเทศ ทั้งนี้ โปรดดูส่วนต้นของรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากกฎหมายฉบับนี้

(3) ประโยชน์ด้านการปฏิบัติตามพันธกรณีตามกฎหมายระหว่างประเทศและด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

ประเทศไทยเป็นภาคีของสนธิสัญญาหลักด้านสิทธิมนุษยชน 7 จากทั้งหมด 9 ฉบับ (รวมถึงสนธิสัญญาอื่น ๆ ที่มีสิทธิมนุษยชนเป็นส่วนหนึ่งของเนื้อหา) ทั้งนี้ อาจกล่าวได้ว่าสนธิสัญญาหลักด้านสิทธิมนุษยชนทุกฉบับมีประเด็นเกี่ยวกับสิทธิในการกำหนดเจตจำนงทางเพศสภาพสอดคล้องอยู่ การจัดทำร่างพระราชบัญญัติการรับรองอัตลักษณ์ทางเพศสภาพ พ.ศ. สอดคล้องกับพันธกรณีระหว่างประเทศ และยังนำไปสู่ผลดีในเชิงความสัมพันธ์ระหว่างประเทศอีกด้วย

หากร่างพระราชบัญญัติการรับรองอัตลักษณ์ทางเพศสภาพ พ.ศ. ได้รับการตราเป็นพระราชบัญญัติแล้ว จะเป็นการที่ประเทศไทยดำเนินการตามเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืนขององค์การสหประชาชาติ (United Nations’ Sustainable Development Goals: SDGs) โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เป้าหมายที่ 5 : บรรลุผลในการสร้างความเท่าเทียมทางเพศสภาพและเสริมสร้างพลังอำนาจแก่ผู้หญิงและเด็กผู้หญิง (Goal 5 : Achieve gender equality and empower all women and girls) ทั้งนี้ หลักการเกี่ยวกับเพศได้อยู่อย่างกระจัดกระจายในเป้าหมายลำดับอื่น ๆ ด้วย

6. เหตุผลความจำเป็นของการให้มีระบบอนุญาต ระบบคณะกรรมการหรือการกำหนดโทษอาญา รวมทั้งหลักเกณฑ์การใช้ดุลพินิจของเจ้าหน้าที่รัฐ

6.1 หลักเกณฑ์การใช้ดุลพินิจของเจ้าหน้าที่รัฐ

ร่างพระราชบัญญัติการรับรองอัตลักษณ์ทางเพศสภาพ พ.ศ. มีการกำหนดเกี่ยวกับการใช้ดุลพินิจของเจ้าหน้าที่รัฐ 2 กรณี คือ

6.1.1 ศาลเยาวชนและครอบครัวที่มีเขตอำนาจใช้ดุลพินิจชี้ขาด โดยคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของบุคคลอายุต่ำกว่า 18 ปีบริบูรณ์ เป็นสำคัญ กรณีพนักงานอัยการยื่นคำร้องต่อศาล เมื่อบุคคลอายุต่ำกว่า 18 ปีบริบูรณ์ประสงค์ยื่นคำขอเพื่อรับรองอัตลักษณ์ทางเพศสภาพหรือเข้าสู่กระบวนการผ่าตัดเพื่อกำหนดคุณลักษณะทางเพศของบุคคลอินเตอร์เซ็กส์ ซึ่งผู้แทนโดยชอบธรรมไม่ให้ความยินยอม หรือผู้แทนโดยชอบธรรมไม่อาจให้ความยินยอมได้ หรือไม่มีผู้แทนโดยชอบธรรม (มาตรา 8 วรรคสอง และมาตรา 13 วรรคสอง)

6.1.2 ศาลเยาวชนและครอบครัวที่มีเขตอำนาจใช้ดุลพินิจมีคำสั่ง ในกรณีบุคคลซึ่งเคยยื่นคำขอ และได้รับการรับรองอัตลักษณ์ทางเพศสภาพมาแล้ว มีความประสงค์จะขอให้รับรองใหม่ (มาตรา 8 วรรคสาม)

ทั้งนี้ เพียงเพื่อให้การพิจารณาเป็นไปด้วยความถูกต้อง และเป็นไปตามหลักสุจริตซึ่งมุ่งก้ำกึ่งการใช้สิทธิ และการปฏิบัติหน้าที่ให้เจ้าหน้าที่ของรัฐ เนื่องด้วยการดำเนินการของรัฐเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามภารกิจดังกล่าวไม่อาจอาศัยเพียงกฎหมายที่มีลักษณะตายตัวโดยลำพังได้ รวมทั้งจะต้องตอบสนองข้อเรียกร้องต่อประโยชน์มหาชนภายใต้กฎหมายอย่างมีประสิทธิภาพมากที่สุด และกระทบต่อสิทธิเสรีภาพของประชาชนน้อยที่สุดอีกด้วย การให้อำนาจใช้ดุลพินิจแก่เจ้าหน้าที่ของรัฐจึงเป็นสิ่งที่จำเป็นที่จะบรรลุวัตถุประสงค์ของกฎหมายและสามารถแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ

6.2 การกำหนดโทษอาญา

ร่างพระราชบัญญัติการรับรองอัตลักษณ์ทางเพศสภาพ พ.ศ. จำเป็นต้องมีการกำหนดโทษทางอาญาตามความในมาตรา 23 ผู้ใดกระทำการฝ่าฝืนมาตรา 13 วรรคหนึ่ง และวรรคสอง ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หกเดือนถึงสิบปี และปรับตั้งแต่หนึ่งหมื่นบาทถึงสองแสนบาท เนื่องจากการผ่าตัดเพื่อกำหนดคุณลักษณะทางเพศหรือใช้กระบวนการผ่าตัดในการแทรกแซงคุณลักษณะทางเพศของบุคคลอินเตอร์เซ็กส์นั้นเป็นเรื่องที่สำคัญอย่างยิ่ง เพราะเป็นสิทธิเสรีภาพของบุคคล และการกระทำดังกล่าวควรคำนึงถึงเจตจำนงของบุคคลนั้นเป็นสำคัญ ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นการป้องกันการกระทำความผิดหรือมิให้มีการกระทำความผิดดังกล่าวขึ้น โดยมีการกำหนดโทษทางอาญาให้สอดคล้องในลักษณะความผิดที่มีองค์ประกอบใกล้เคียงกับความผิดฐานทำร้ายร่างกายเป็นเหตุให้ผู้อื่นได้รับอันตรายสาหัสตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 297

บันทึกหลักการและเหตุผลประกอบ

ร่างพระราชบัญญัติการรับรองอัตลักษณ์ทางเพศสภาพ พ.ศ.

หลักการ

ให้มีกฎหมายว่าด้วยการรับรองอัตลักษณ์ทางเพศสภาพ พ.ศ.

เหตุผล

โดยที่ปัจจุบันการรับรองสถานภาพทางกฎหมายของบุคคลในประเทศไทย ตั้งอยู่บนพื้นฐานของระบบสองเพศที่จำแนกออกเป็นเพียงเพศชายและเพศหญิง จึงทำให้บุคคลที่มีอัตลักษณ์ทางเพศสภาพ การแสดงออกทางเพศสภาพ และคุณลักษณะทางเพศ ที่ไม่สอดคล้องกับบรรทัดฐานของสังคมไม่อาจได้รับการรับรองเพศสภาพตามเจตจำนงของตนเองได้ ก่อปรกับการขาดบทบัญญัติของกฎหมายในเรื่องดังกล่าว ทำให้กลุ่มบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ ยังคงถูกเลือกปฏิบัติจากรัฐและสังคมอย่างต่อเนื่อง จึงสมควรให้มีกฎหมายว่าด้วยการรับรองอัตลักษณ์ทางเพศสภาพ เพื่อรับรองสิทธิในการกำหนดเจตจำนงทางเพศสภาพของบุคคล รวมถึงกำหนดหลักเกณฑ์และผลทางกฎหมายของการรับรองอัตลักษณ์ทางเพศสภาพตามลักษณะเฉพาะของบุคคล ตลอดจนมาตรการและกลไกป้องกันการเลือกปฏิบัติต่อบุคคล เพราะเหตุแห่งเพศสภาพ และบทลงโทษหากมีการฝ่าฝืนบทบัญญัติของกฎหมายฉบับนี้ ทั้งนี้ เพื่อให้การรับรองอัตลักษณ์ทางเพศสภาพของบุคคลเป็นไปโดยสอดคล้องกับเจตจำนงของบุคคล อันเป็นการยกระดับความคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในประเทศไทยให้สอดคล้องกับมาตรฐานการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในระดับสากลได้อย่างแท้จริง จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้

ร่าง
พระราชบัญญัติ
การรับรองอัตลักษณ์ทางเพศสภาพ
พ.ศ.

.....
.....
.....

.....
.....
โดยที่เป็นการสมควรมีกฎหมายว่าด้วยการรับรองอัตลักษณ์ทางเพศสภาพ

พระราชบัญญัตินี้มีบทบัญญัติบางประการเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคล
ซึ่งมาตรา ๒๖ ประกอบกับมาตรา ๒๘ มาตรา ๒๙ มาตรา ๓๗ มาตรา ๔๗ และมาตรา ๔๘ ของรัฐธรรมนูญ
แห่งราชอาณาจักรไทย บัญญัติให้กระทำได้โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย

เหตุผลและความจำเป็นในการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลตามพระราชบัญญัตินี้
เพื่อให้การรับรองอัตลักษณ์ทางเพศสภาพเป็นไปโดยสอดคล้องกับเจตจำนงของบุคคล และเป็นการคุ้มครองสิทธิ
และเสรีภาพของบุคคลตามรัฐธรรมนูญ ซึ่งการตราพระราชบัญญัตินี้สอดคล้องกับเงื่อนไขที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๒๖
ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยแล้ว

.....
.....

มาตรา ๑ พระราชบัญญัตินี้เรียกว่า “พระราชบัญญัติการรับรองอัตลักษณ์ทางเพศสภาพ
พ.ศ.”

มาตรา ๒ พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับเมื่อพ้นกำหนดหนึ่งร้อยแปดสิบวันนับแต่วันประกาศ
ในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

มาตรา ๓ ในพระราชบัญญัตินี้

“เพศสภาพ” หมายความว่า เพศทางสังคมที่กำหนดโดยเจตจำนงของบุคคลซึ่งอาจไม่สอดคล้อง
กับคุณลักษณะทางเพศก็ได้

“อัตลักษณ์ทางเพศสภาพ” หมายความว่า การกำหนดเพศสภาพตามความรู้สึภายในของบุคคล ในการเป็นหญิงหรือเป็นชาย หรือเพศสภาพอื่น โดยอาจไม่สอดคล้องกับคุณลักษณะทางเพศก็ได้

“คุณลักษณะทางเพศ” หมายความว่า ลักษณะทางกายภาพและทางชีวภาพที่เกี่ยวข้องกับ เพศสรีระ เช่น อวัยวะเพศ กายวิภาคศาสตร์ทางเพศ และระบบสืบพันธุ์ โครโมโซม ฮอร์โมน หรือลักษณะร่อง ในทางกายภาพที่ปรากฏขึ้นในช่วงวัยเจริญพันธุ์

“บุคคลอินเตอร์เซ็กส์” หมายความว่า ผู้ที่มีคุณลักษณะทางเพศที่ไม่สามารถระบุได้อย่างชัดเจนว่า เป็นหญิงหรือเป็นชาย ซึ่งอาจมีลักษณะที่เข้าข่ายทั้งหญิงและชาย หรือไม่เข้าข่ายทั้งหญิงหรือชาย โดยปรากฏ ทางกายภาพ เช่น อวัยวะเพศ ไปจนถึงลักษณะทางชีวภาพซึ่งสามารถตรวจพบได้ด้วยกระบวนการทางการแพทย์ เช่น โครโมโซมหรือฮอร์โมน ทั้งนี้ อาจปรากฏตั้งแต่แรกเกิดหรือในภายหลังก็ได้

“บุคคลที่ไม่นิยามตนในระบบทวิเพศ” หมายความว่า บุคคลที่กำหนดอัตลักษณ์ทางเพศสภาพ ของตนเองซึ่งมิใช่เพศชายและเพศหญิง

“นายทะเบียน” หมายความว่า นายทะเบียนตามกฎหมายว่าด้วยการทะเบียนราษฎร

มาตรา ๔ ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้ ทั้งนี้ ในส่วนที่เกี่ยวกับหน้าที่และอำนาจของตน

ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ รัฐมนตรีว่าการ กระทรวงมหาดไทย และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข มีอำนาจออกประกาศ เพื่อปฏิบัติการให้เป็นไปตาม พระราชบัญญัตินี้

ประกาศนั้น เมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้วให้ใช้บังคับได้

หมวด ๑

สิทธิในการกำหนดเจตจำนงทางเพศสภาพ

มาตรา ๕ บุคคลมีสิทธิในการกำหนดเจตจำนงทางเพศสภาพ ดังต่อไปนี้

- (๑) สิทธิที่จะได้รับการรับรองอัตลักษณ์ทางเพศสภาพ
- (๒) สิทธิในการพัฒนาตนเองอย่างอิสระ เพื่อให้สอดคล้องกับอัตลักษณ์ทางเพศสภาพของตน
- (๓) สิทธิในการได้รับการปฏิบัติอย่างสอดคล้องกับเพศสภาพของตนเอง
- (๔) สิทธิในชีวิตและร่างกายของตนรวมถึงอิสระในการกำหนดคุณลักษณะทางเพศ

มาตรา ๖ บุคคลจะต้องไม่ถูกบังคับให้เข้าสู่กระบวนการรักษาทางการแพทย์ไม่ว่าจะเป็น วิธีการผ่าตัดเปลี่ยนเพศทั้งหมดหรือบางส่วน รวมถึงการรักษาด้วยวิธีการใช้ฮอร์โมน วิธีการรักษาทางจิตวิทยา หรือทางการแพทย์อื่นใด เพื่อเป็นเงื่อนไขในการรับรองอัตลักษณ์ทางเพศสภาพตามพระราชบัญญัตินี้

หมวด ๒

การรับรองอัตลักษณ์ทางเพศสภาพ

มาตรา ๗ บุคคลที่จะขอรับรองอัตลักษณ์ทางเพศสภาพได้ ต้องมีเอกสารรับรองความพร้อมที่จะดำรงชีวิตต่อไปในอัตลักษณ์ทางเพศสภาพที่จะขอรับรอง ทั้งนี้ หลักเกณฑ์ วิธีการ และแบบรับรอง ให้เป็นไปตามที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุขประกาศกำหนด

มาตรา ๘ บุคคลที่มีอายุครบสิบแปดปีบริบูรณ์มีสิทธิในการยื่นคำขอพร้อมเอกสารรับรองตามมาตรา ๗ ต่อนายทะเบียนเพื่อรับรองอัตลักษณ์ทางเพศสภาพ ไม่ว่าจะเป็นเพศสภาพชาย เพศสภาพหญิง หรือบุคคลที่ไม่นิยามตนในระบบทวิเพศ ให้สอดคล้องกับอัตลักษณ์ทางเพศสภาพตามเจตจำนงของตนได้

ในกรณีบุคคลอายุต่ำกว่าสิบแปดปีบริบูรณ์ประสงค์จะยื่นคำขอตามวรรคหนึ่ง จะต้องได้รับความยินยอมจากผู้แทนโดยชอบธรรมด้วย ในกรณีที่ผู้แทนโดยชอบธรรมไม่ให้ความยินยอม หรือผู้แทนโดยชอบธรรมไม่อาจให้ความยินยอมได้ หรือไม่มีผู้แทนโดยชอบธรรม ให้พนักงานอัยการยื่นคำร้องต่อศาลเยาวชนและครอบครัวที่มีเขตอำนาจเป็นผู้ชี้ขาด โดยศาลจะต้องคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของบุคคลนั้นเป็นสำคัญ

ในกรณีที่บุคคลซึ่งเคยยื่นคำขอและได้รับการรับรองอัตลักษณ์ทางเพศสภาพตามวรรคหนึ่ง หรือวรรคสอง แล้วแต่กรณี มาแล้ว มีความประสงค์จะขอให้รับรองอัตลักษณ์ทางเพศสภาพของตนใหม่ ให้ยื่นคำร้องต่อศาลเยาวชนและครอบครัว เพื่อให้ศาลมีคำสั่งอนุญาตให้ยื่นคำขอต่อนายทะเบียน เพื่อขอรับรองอัตลักษณ์ทางเพศสภาพใหม่ได้

ทั้งนี้ หลักเกณฑ์ วิธีการยื่นคำขอ และแบบคำขอ ให้เป็นไปตามที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยประกาศกำหนด

มาตรา ๙ ให้กงสุลไทยหรือข้าราชการสถานทูตไทยหรือข้าราชการประจำส่วนราชการของกระทรวงการต่างประเทศที่เรียกชื่ออย่างอื่นที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศแต่งตั้งให้เป็นนายทะเบียน มีหน้าที่รับผิดชอบการรับรองอัตลักษณ์ทางเพศสภาพของบุคคลที่มีขึ้นนอกราชอาณาจักรสำหรับผู้มีสัญชาติไทย

มาตรา ๑๐ เมื่อนายทะเบียนได้รับคำขอและเอกสารรับรองตามมาตรา ๗ แล้ว ต้องดำเนินการและออกใบรับรองอัตลักษณ์ทางเพศสภาพให้แล้วเสร็จภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่รับคำขอ

ทั้งนี้ ใบรับรองอัตลักษณ์ทางเพศสภาพให้เป็นไปตามที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยประกาศกำหนด

เมื่อนายทะเบียนออกใบรับรองอัตลักษณ์ทางเพศสภาพตามวรรคหนึ่งแล้วให้ดำเนินการแก้ไขข้อมูลของผู้ที่ได้รับการรับรองอัตลักษณ์ทางเพศสภาพในทะเบียนประวัติราษฎรภายในเวลาสิบห้าวัน

หมวด ๓

การรับรองอัตลักษณ์ทางเพศสภาพของบุคคลอินเตอร์เซ็กส์

มาตรา ๑๑ บุคคลอินเตอร์เซ็กส์มีสิทธิได้รับการระบุคุณลักษณะทางเพศในสูติบัตรว่าเป็นอินเตอร์เซ็กส์ และให้ถือว่าบุคคลอินเตอร์เซ็กส์มีเพศสภาพเป็นบุคคลที่ไม่นิยามตนในระบบทวิเพศจนกว่าบุคคลดังกล่าวจะแสดงเจตนาใช้สิทธิที่จะได้รับการรับรองอัตลักษณ์ทางเพศสภาพตามพระราชบัญญัตินี้

มาตรา ๑๒ บุคคลอินเตอร์เซ็กส์มีสิทธิที่จะได้รับการรับรองอัตลักษณ์ทางเพศสภาพตามที่กำหนดหลักเกณฑ์ไว้ในหมวด ๒ ของพระราชบัญญัตินี้

มาตรา ๑๓ ห้ามมิให้ผ่าตัดเพื่อกำหนดคุณลักษณะทางเพศและหรือใช้กระบวนการผ่าตัดในการแทรกแซงคุณลักษณะทางเพศของบุคคลอินเตอร์เซ็กส์จนกว่าบุคคลนั้นจะสามารถให้ความยินยอมได้ด้วยตนเองภายใต้การรับทราบข้อมูลและความเสี่ยงโดยรอบด้านอย่างเพียงพอ เว้นแต่กรณีที่น่าจะเป็นอันตรายต่อชีวิตหรือเป็นอันตรายอย่างร้ายแรงต่อสุขภาพของบุคคลนั้น

ในกรณีบุคคลอินเตอร์เซ็กส์ที่มีอายุต่ำกว่าสิบแปดปีบริบูรณ์ มีความประสงค์จะเข้าสู่กระบวนการผ่าตัดเพื่อกำหนดคุณลักษณะทางเพศ การผ่าตัดดังกล่าวจะต้องได้รับความยินยอมจากบุคคลนั้นและผู้แทนโดยชอบธรรม ในกรณีที่ผู้แทนโดยชอบธรรมไม่ให้ความยินยอม หรือผู้แทนโดยชอบธรรมไม่อาจให้ความยินยอมได้ หรือไม่มีผู้แทนโดยชอบธรรม ให้พนักงานอัยการยื่นคำร้องต่อศาลเยาวชนและครอบครัวที่มีเขตอำนาจเป็นผู้ชี้ขาด ทั้งนี้ ให้คำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของบุคคลนั้นเป็นสำคัญ

การผ่าตัดเพื่อกำหนดคุณลักษณะทางเพศของบุคคลอินเตอร์เซ็กส์ตามวรรคหนึ่งและวรรคสองให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ของแพทยสภาเพื่อการนั้น

หมวด ๔

สิทธิในการพัฒนาตนเองอย่างอิสระเพื่อให้สอดคล้องกับอัตลักษณ์ทางเพศสภาพของตน

มาตรา ๑๔ บุคคลมีสิทธิในการพัฒนาตนเองอย่างอิสระเพื่อให้สอดคล้องกับอัตลักษณ์ทางเพศสภาพของตน โดยการเข้าถึงได้รับบริการด้านสุขภาวะทางเพศ สิทธิได้รับคำปรึกษาทางด้านจิตวิทยา และได้รับการสนับสนุนเกี่ยวกับการใช้วิธีทางการแพทย์เพื่อยืนยันเพศสภาพ

สิทธิในการได้รับความช่วยเหลือและบริการด้านสุขภาวะทางเพศ ให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ กฎหมายว่าด้วยการประกันสังคม กฎหมายเกี่ยวกับสวัสดิการรักษายาบาลของข้าราชการ พนักงาน ลูกจ้าง และผู้ปฏิบัติงานในหน่วยงานของรัฐ และกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้องกับหลักประกันสุขภาพและสิทธิสวัสดิการ

หมวด ๕

สิทธิและหน้าที่ของบุคคลที่ได้รับการรับรองอัตลักษณ์ทางเพศสภาพ

มาตรา ๑๕ ภายใต้บังคับหมวด ๕ แห่งพระราชบัญญัตินี้ บุคคลมีสิทธิและหน้าที่ตามเพศสภาพที่ได้รับการรับรองอัตลักษณ์ทางเพศสภาพตามพระราชบัญญัตินี้

มาตรา ๑๖ การรับรองอัตลักษณ์ทางเพศสภาพตามพระราชบัญญัตินี้ ย่อมไม่กระทบกระเทือนต่อสิทธิ หน้าที่ และสถานะทางกฎหมาย ดังต่อไปนี้

(๑) สถานะและความสัมพันธ์ระหว่างบิดา มารดา และบุตร ตามกฎหมายที่มีอยู่ก่อนการรับรองอัตลักษณ์ทางเพศสภาพ

(๒) สถานะความเป็นคู่สมรสที่มีอยู่ก่อนการรับรองอัตลักษณ์ทางเพศสภาพ เว้นแต่คู่สมรสจะตกลงกันเป็นอย่างอื่น

(๓) สิทธิและหน้าที่ในฐานะผู้รับพินัยกรรม

มาตรา ๑๗ บุคคลที่ได้รับการรับรองอัตลักษณ์ทางเพศสภาพมีสิทธิขอแก้ไขเพิ่มเติมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับเพศสภาพในเอกสารเพื่อยืนยันเพศสภาพของตน

บุคคลตามวรรคหนึ่งมีสิทธิขอเอกสารที่ระบุอัตลักษณ์ทางเพศสภาพให้สอดคล้องกับคุณลักษณะทางเพศก็ได้

ในกรณีที่ต้องใช้เครื่องหมายระบุเพศสภาพในเอกสาร ให้ระบุดังต่อไปนี้

(๑) เอกสารภาษาไทย ให้ใช้ “หญิง” “ชาย” หรือ “ไม่ระบุ” แล้วแต่กรณี

(๒) เอกสารภาษาอังกฤษ หญิง ให้ใช้ “F” ชาย ให้ใช้ “M” หรือไม่ระบุ ให้ใช้ “X” แล้วแต่กรณี

มาตรา ๑๘ บุคคลมีสิทธิใช้คำนำหน้านามที่สอดคล้องกับอัตลักษณ์ทางเพศสภาพของตน ทั้งนี้ เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยการนั้น

มาตรา ๑๙ บุคคลมีสิทธิได้รับบริการด้านการดูแลสุขภาพตามคุณลักษณะทางเพศของตนเอง

มาตรา ๒๐ บุคคลที่สามารถตั้งครรภ์และให้กำเนิดบุตรได้ หากภายหลังได้รับการรับรองอัตลักษณ์ทางเพศสภาพตามพระราชบัญญัตินี้แล้วยังคงมีสิทธิเช่นเดียวกับบุคคลซึ่งสามารถตั้งครรภ์และให้กำเนิดบุตร รวมถึงการยุติการตั้งครรภ์ตามกฎหมาย

มาตรา ๒๑ บุคคลมีสิทธิลาเพื่อเข้าสู่กระบวนการใช้วิธีทางการแพทย์เพื่อยืนยันเพศสภาพตามความจำเป็น โดยหวังผลให้เปลี่ยนร่างกายและจิตใจเพื่อให้สอดคล้องกับเพศสภาพ
หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขการลาตามวรรคหนึ่งให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยการนั้น

หมวด ๖

มาตรการและกลไกป้องกันการเลือกปฏิบัติ

มาตรา ๒๒ ห้ามมิให้หน่วยงานของรัฐและเอกชนกำหนดหลักเกณฑ์ กฎ ระเบียบ หรือวิธีปฏิบัติใด ที่มีผลต่อการจำกัดหรือควบคุมการใช้สิทธิตามอัตลักษณ์ทางเพศสภาพของบุคคล ตลอดจนการตีความ และการบังคับใช้หลักเกณฑ์ใดจะต้องเป็นไปโดยเคารพต่อการแสดงออกทางเพศสภาพ อัตลักษณ์ทางเพศสภาพ และคุณลักษณะทางเพศของบุคคล

ในกรณีเพื่อขจัดอุปสรรคหรือส่งเสริมให้บุคคลสามารถใช้สิทธิและเสรีภาพได้เช่นเดียวกับบุคคลอื่น หรือเพื่อคุ้มครองสวัสดิภาพและความปลอดภัย หรือเพื่อให้เกิดความเป็นธรรมและเหมาะสมกับความแตกต่างด้านคุณลักษณะทางเพศ หรือมีเหตุผลอันชอบธรรมอื่น หน่วยงานของรัฐและเอกชนอาจกำหนดหลักเกณฑ์ กฎ ระเบียบ หรือวิธีปฏิบัติใด ที่มีผลให้เกิดการปฏิบัติที่แตกต่างเพราะเหตุแห่งเพศสภาพที่ได้รับรองตามพระราชบัญญัตินี้และไม่ถือว่าเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม

หมวด ๗

บทกำหนดโทษ

มาตรา ๒๓ ผู้ใดกระทำการฝ่าฝืนมาตรา ๑๓ วรรคหนึ่ง และวรรคสอง ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หกเดือนถึงสิบปี และปรับตั้งแต่หนึ่งหมื่นบาทถึงสองแสนบาท

บทเฉพาะกาล

มาตรา ๒๔ ให้หน่วยงานของรัฐที่รับผิดชอบการประเมินผลสัมฤทธิ์ตามกฎหมายว่าด้วยหลักเกณฑ์การจัดทำร่างกฎหมายและการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย ดำเนินการทบทวนกฎหมายในความรับผิดชอบที่กำหนดสิทธิ หน้าที่ และสถานะทางกฎหมาย หรือเรื่องอื่นใดที่เกี่ยวข้องกับเพศเพื่อรองรับสิทธิ หน้าที่ สถานะทางกฎหมายหรือเรื่องอื่นใดที่เกี่ยวข้องกับการรับรองอัตลักษณ์ทางเพศสภาพตามพระราชบัญญัตินี้ โดยพิจารณาให้เหมาะสม

ให้หน่วยงานของรัฐที่ดำเนินการทบทวนตามวรรคหนึ่ง เสนอผลการทบทวนพร้อมทั้ง
ร่างกฎหมายในกรณีที่มีการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมาย ต่อคณะรัฐมนตรีภายในหนึ่งร้อยแปดสิบวันนับแต่วันที่
พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ หากไม่สามารถดำเนินการได้ให้รายงานเหตุผลที่ไม่อาจดำเนินการได้
ต่อคณะรัฐมนตรีเพื่อทราบ

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

.....

นายกรัฐมนตรี